

УДК 378.1:[792.8+793.3](4)

Тетяна Повалій

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті систематизуються хореографічні навчальні заклади різних країн Європи (Німеччина, Нідерланди, Франція, Фінляндія, Чехія, Швейцарія, Велика Британія, Данія, Бельгія, Угорщина, Австрія, Швеція, Італія, Люксембург і Норвегія); розглядаються навчальні заклади країн з найбільшою кількістю новацій у хореографічній освіті; визначаються перспективи модернізації хореографічної освіти (інтернаціоналізація навчального процесу, універсалізація змісту хореографічної освіти, міжнародне співробітництво, євроінтеграція).

Ключові слова: модернізація, хореографічна освіта, навчальні заклади, перспективи модернізації.

В статтє систематизируются хореографические учебные заведения разных стран Европы; рассматриваются учебные заведения стран с наибольшим количеством новаций в хореографическом образовании (Италия, Франция, Германия); определяются перспективы модернизации хореографического образования (интернационализация учебного процесса, универсализация содержания хореографического образования, международное сотрудничество, евроинтеграция).

Ключевые слова: модернизация, хореографическое образование, учебные заведения, перспективы модернизации.

Educational institutions of various European countries (Germany, Netherlands, France, Finland, Czech Republic, Switzerland, UK, Denmark, Belgium, Hungary, Austria, Sweden, Italy, Luxembourg and Norway) are categorized in the article; reviews the educational institutions of the countries with the largest number of innovations in choreographic education (The National School of Dance in Marseille, The Ballet School of the Opéra national de Paris, The Cologne University of Music, The Palucca University of Dance, Paris Conservatory, The Lyon National Conservatory of Music and Dance, The National Dance Academy in Rome, Academy of Choreographic Arts, Folkwang University of the Arts, Justus Liebig University Giessen); perspectives of modernization of choreographic education (internationalization of the educational process, making the content of choreographic education universal, international cooperation, European integration).

Key words: modernization, choreographic education, educational institutions, perspectives of modernization.

Розвиток хореографічної освіти має складний і суперечливий характер, що зумовлено високою значущістю спадкоємності в системі вироблення спеціальних знань, умінь і навичок, які формують специфічну традицію, покликану зв'язувати покоління творців мистецтва і культури. Глибоке знайомство з живописом, музикою, драматичним театром, кращими зразками кінематографічного мистецтва, літературою – обов'язковий компонент майстерності майбутнього хореографа. В умовах модернізації системи вітчизняної освіти в цілому і у сфері мистецтва зокрема, видається необхідним звернення до історичного аспекту розгляду хореографічної освіти в Європі.

Окремі аспекти проблеми модернізації розглядались у працях вітчизняних і зарубіжних вчених У. Бека, В. Горбатенка, Е. Дюркгейма, Г. Зеленька, В. Мура, М. Михальченка, Ф. Тенісу, П. Штомпки та ін. Питання підготовки професійної хореографічної освіти та вчителів хореографії знайшли відображення в дослідженнях О. Бойко, О. Бурлі, Н. Горбатової, О. Жирова, С. Забрєдовського, Т. Саєнко, О. Таранцевої. Проблемам хореографічної підготовки фахівців присвятили свої дисертації сучасні науковці Т. Благова, Ю. Ростовська, Т. Сердюк.

Мета статті – висвітлення європейського контексту модернізації хореографічної освіти, що конкретизовано у таких завданнях:

- систематизувати хореографічні навчальні заклади Європи;
- розглянути навчальні заклади країн з найбільшою кількістю новацій у хореографічній освіті (Італія, Франція, Німеччина);
- визначити перспективи модернізації хореографічної освіти.

Аналіз наукових джерел і документів європейських організацій та установ засвідчив, що на сучасному етапі розвитку однією з особливостей хореографічного мистецтва є сформованість нової синтетичної структури, яка здійснюється на щаблях синтезу танцювальних видів, а також на рівні сучасних форм взаємодії хореографії з іншими мистецтвами. Народження нових форм в хореографії викликає необхідність створювати та модернізувати відповідні школи, засоби і методи навчання, реалізовувати конкретні мистецькі програми.

Використання синхронного та діахронного аналізу дозволило систематизувати хореографічні навчальні заклади Європи, зокрема таких країн як Німеччина, Нідерланди, Франція, Фінляндія, Чехія, Швейцарія, Велика Британія, Данія, Бельгія, Угорщина, Австрія, Швеція, Італія, Люксембург і Норвегія. З'ясовано, що хореографічна освіта в зазначеному переліку здійснюється в балетних школах, студіях, центрах, школах танцю, коледжах, гімназіях, інститутах, консерваторіях, академіях й університетах та викладається за такими напрямками: класичний, сучасний, національний, історичний, концептуальний танці та перфоменс.

Модернізація професійної хореографічної освіти в країнах Європи

передбачає створення нових навчальних закладів, які своєю діяльністю демонструють високий рівень хореографічної підготовки та справляють радикальний вплив на її подальший розвиток. Так, середню спеціальну хореографічну освіту в Бельгії надає Студія дослідження та навчання виконавських мистецтв, яка працює з 1995 року під керівництвом Ганни Терези де Кеєрсмакер. Навчання у студії триває 4 роки та поділяється на 2 дворічні цикли: практика і дослідження. Під час першого циклу, особлива увага приділяється методам поглиблення розуміння тіла, формування професійного підходу до мистецтва. У другому циклі навчання сконцентровано на науковому пошуку в танцювальному мистецтві й практичній підготовці до праці. Пізніше здійснюється вибір факультету танцю або хореографії. Викладачі запрошуються з багатьох країн Європи та Америки [8, с. 10].

Одним із кращих осередків післядипломної хореографічної підготовки в Люксембурзі є Центр креативної хореографії. Він організовує стажування та навчання для професіоналів: технічні стажування в галузі танцю і хореографії – уроки вдосконалення сучасної техніки, у тому числі знайомство зі стилями відомих хореографів; щоденні заняття для професійних танцівників під керівництвом різних хореографів (які змінюються щотижня). Центр також пропонує теоретичні та практичні стажування в області танцювальної творчості (фінансування та організація шоу, драма, освітлення тощо). Навчання призначене тільки для професійних танцівників і є безплатним й відкритим для іноземців [5].

Розглянемо навчальні заклади країн з найбільшою кількістю новацій у хореографічній освіті (Італія, Франція, Німеччина).

Італійській школі властива віртуозна техніка, строгий стиль, стрімка, рвучка, напружена і часом незграбна манера руху. Художню, музичну і хореографічну освіту вищого рівня в Італії дають Istituzioni dell'Alta Formazione Artistica, Musicale e Coreutica (AFAM). Цей вид навчання прирівнюється до університетської системи, яка контролюється Міністерством освіти, університетів і досліджень [2].

З'ясовано, що Академії мистецтв і Консерваторії в Італії знаходяться під доглядом Міністерства освіти. Проте на початку 90-х років масові протести даних установ породили необхідність присудження університетського рівня дипломам академій і консерваторій, які також підпорядковуються Міністерству Університетів (на той час відомство було відмежовано від Міністерства Освіти).

Головні мотиви цієї реформи: по-перше, аналогічним інститутам у Європі надавався університетський статус, в результаті чого вони ставали конкурентоспроможними на освітньому ринку в зіставленні з італійськими інститутами, хоча останні пропонували той самий напрям навчання; по-друге, вищі Італії відкривали курси навчання у галузі мистецтва і музики,

конкуруючи, таким чином, з академіями і консерваторіями [2].

З цих причин Уряд Італії в 1999 році переглянув сформовану ситуацію і прирівняв академії та консерваторії до університетів. На сьогодні в АFAM входять [2]: Академія витончених мистецтв (Accademia di belle arti); Національна академія танцю (Accademia Nazionale di Danza); Національна академія театрального мистецтва (Accademia Nazionale d'Arte Drammatica); Музичні консерваторії (Conservatori di musica); Музичні інститути (Istituti musicali pareggiati).

Структура курсу в АFAM така ж, як і в інших університетах: 3 роки основного навчання і 2 роки – спеціалізація. Що стосується запису іноземних студентів на курси в Інститути АFAM, Міністерство освіти, університетів і досліджень посилається на правила, що регулюють «Надходження на програми навчання в університетські установи» за винятком невеликих деталей. Так, наприклад, треба заповнювати Modello A bis (анкета-заява на вступ до вишу в галузі мистецтва і музики), а не Modello A (для трьох ступенів). Також Інститути АFAM, як правило, вимагають додаткові документи від іноземних студентів. Наприклад, детальні програми навчання (Curriculum studi) [2].

Вища хореографічна освіта в Італії здійснюється в Національній академії танцю, Національній академії танцю в Римі, Ліцеї музики і танцю в Тренто та ін. Вищі проводять курси для навчання та підготовки танцюристів, хореографів і викладачів танцю, приділяють велику увагу сучасній техніці тілесної гармонії (йога, цигун, пілатес, біомеханіка тіла тощо) і ритмічності. Випускники отримують дипломи ліцензованих викладачів танцю, хореографів і сольних танцівників з додатком, який приймається в усіх країнах Європи.

У Франції здійснювалася найбільша кількість хореографічних новацій. Перша у світі Академія танцю з'явилася у Франції в XVII ст. і була заснована в 1661 році за указом Людовика XIV. Беззаперечною заслугою Паризької академії танцю є кодифікація, тобто перенесення правил і норм характерної та класичної хореографії на письмові джерела. Відбувся потужний поштовх процесу модернізації, а також поширення таких танців по всьому світу, оскільки спрощувалося навчання. До того ж, письмові джерела поклали початок систематизації та накопиченню практичних елементів класичної хореографії. Нині хореографічне навчання у Франції здійснюється в Національних консерваторіях музики, танцю і драматичного мистецтва [8, с. 19].

У 2007 році Міністерство культури і комунікації, в домовленості з Міністерством шкільної вищої справи і Радою університетів, установило Вищий національний диплом професійного танцівника (DNSPD), який обіймає трирічне професійне навчання на бакалаврському рівні та рік професійної практики в дитячому балетному закладі [8, с. 19].

Диплом DNSPD у Франції можна отримати в шести наступних вишах, кожний з яких володіє власною, незалежною програмою навчання і власними принципами співробітництва з навчальними закладами: Національна вища консерваторія музики і танцю в Парижі; Національна вища консерваторія музики і танцю в Ліоні; Національний центр сучасного танцю в Анже; Вища школа танцю Розелли Хайтауер в Каннах; Вища національна школа танцю в Марселі; Школа танцю національної опери в Парижі [8, с. 19–20].

У розвитку сучасного танцю, визначну роль зіграла Німеччина. Навчання професіям у галузі хореографічного мистецтва лише частково проходить у вищих навчальних закладах. Велике значення у цій сфері традиційно належить недержавним освітнім установам та студіям при театрах. Важливу роль відіграють також і приватні заняття. Нині існує 15 вишів (вищі школи музики, театрального, хореографічного або драматичного мистецтва) де можна вивчати танець і танцювальну педагогіку [4, с. 38].

Під час навчання танцю, сценічного танцю або балету студенти здобувають необхідні для професії хореографа художні, фізичні та технічні навички, а також необхідні спеціальні знання. Оволодіння спеціальністю «Танцювальна педагогіка» дає можливість працювати викладачем хореографії у дитячих позашкільних закладах та викладачем сценічного танцю (кваліфікація присвоюється, як правило, після закінчення програми післядипломної освіти).

Навчальний курс за напрямом підготовки «Мистецтво і викладання танцю» в Німецьких вишах ділиться на початковий і основний. Вивчається класичний танець, вільний сучасний танець, а також характерний і національний танець. Серед додаткових дисциплін – ритміка і основи теорії музики, психологія та анатомія, історія танцю і музики. Навчання педагогіці сценічного танцю є додатковою програмою на зразок програми післядипломної освіти або підвищення кваліфікації та розраховане на один-два роки. Основний акцент робиться на вивчення теоретичних, методичних, педагогічних і дидактичних аспектів танцю [4, с. 39].

Провідними вищими хореографічними навчальними закладами Німеччини сьогодні є Школа танцю імені Грет Палукки, котра входить до числа п'яти основних шкіл Німеччини (Школа Джона Кранко в Штутгарті, Школа Джона Ноймайера (приватні навчальні заклади), Балетна академія в Мюнхені, Балетна Державна школа в Берліні, Школа танцю імені Грет Палукки в Дрездені (державні навчальні заклади)), де відбувається професійна підготовка фахівців хореографії. До провідних вищих шкіл країни, де відбувається навчання хореографії, слід віднести Державну академію музики і театрального мистецтва в Мангеймі, Берлінську вищу школу театрального мистецтва імені Ернста Буша, Гессенський Університет імені Юстуса Лібега, Кельнську вищу школу музики й танцю,

Університет мистецтв Фолькванг [3, с. 90].

Довгий час тут готували хореографів двома методами. У першому випадку освіта надавала тільки технічні навички: навчання здійснювалося з метою відпрацювання окремих рухів, зокрема відточуванню кроків і пластики. Подібний принцип понині застосовується в консервативних німецьких вишах. Прибічники протилежного підходу віддають перевагу теорії: студенти займаються різноманітними розвідками, досліджують зв'язок хореографії з іншими видами мистецтва.

З часом стало зрозуміло, що перевага у бік теорії або практики не дозволяє студентам отримати цілісне знання. Таким чином, безсумнівно необхідно вивчати теоретичні засади курсів, але не варто ставити перешкоди на шляху експериментів. Тим більше, що танець постійно вдосконалюється і має відображатися на навчальній програмі. Таким чином, був потрібен новий погляд на хореографічне навчання.

У 2010 році був опублікований документ «Танцювальний план Німеччини» («Tanzplan Deutschland»), у якому наголошується на тому, де можна отримати професію хореографа за методикою, що поєднує обидва підходи, а також як отримати стипендію чи грант на навчання, нагороду в області хореографії [1].

Важливим кроком на шляху до професійної освіти стало прийняття у 1925 році університетського статусу. У 1961 році було відкрито хореографічне відділення, один із перших танцювальних центрів у федеративній землі Німеччини – Північна Рейн-Вестфалія. У 2009 році увівши програму бакалавр і запровадивши новий закон про мистецьке училище, структура університету музики була реорганізована і відповідно, програма танцю була перероблена. Кельнський університет музики був перейменований на Кельнську вищу школу музики і танцю [7].

Для того, щоб танець більше розвивався, як самостійний інститут був створений Центр сучасного танцю при Кельнській вищій школі. Навчаючись за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр, студенти спеціалізуються в будь-якому танцювальному виконанні. Програма бакалавр пропонує інноваційні форми навчання (два вчителя із різноманітних дисциплін разом проводять групові, індивідуальні заняття), що сприяє розвитку особистості студентів. Тривалість навчання складає 8 семестрів і дає право на професійну кваліфікацію в області танцю та подальше навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр по всій Європі [7].

Кельнська вища школа музики і танцю дає шанс написати докторську дисертацію у хореографічному дослідженні. Ядром дослідження є програми бакалаврату та магістратури, які постійно підтримують та співпрацюють одна з одною.

Серед числа факультетів і інститутів провідне місце у підготовці фахівців хореографії посідає інститут сучасного танцю Університету

мистецтв Фолькванг. З початком свого заснування Куртом Йоссом танець в університеті завжди був новаторським імпульсом на національній і міжнародній сцені. Після Другої Світової Війни складається нова система освіти, що вплинула і на танцювальне мистецтво. У Німеччині відроджується класичний танець та вдосконалюється сучасна хореографія, вклад у яку зробили у 70-ті роки Піна Бауш, Сьюзен Лінке [6].

Студенти мають можливість від самого початку навчання працювати з відомими хореографами (у т.ч. і закордонними). Семінари з учителями різних сучасних танцювальних технік доповнюють навчання. Крім того студенти беруть участь у міждисциплінарній співпраці з музикантами, композиторами й артистами.

У перелік рекомендованих навчальних програм Німеччини ввійшла дворічна магістратура «Хореографія і перформанс» (Choreographie und Performance) Гіссенського університету імені Юстуса Лібіха. Скоротити існуючий розрив між практикою і теорією стало черговим завданням її організаторів. Як результат, протягом року навчання студенти працюють з пластикою та рухом і паралельно здійснюють наукові розвідки. На другому році вони вже застосовують здобуті навички у вигляді постановок особистих танцювальних програм.

Таким чином, перспективами модернізації хореографічної освіти в європейському контексті є: інтернаціоналізація навчального процесу (залучення зарубіжних викладачів до навчання аматорів та професіоналів, поглиблення бази знань вишів, збагачення навчальних програм); універсалізація змісту хореографічної освіти (співвідношення загальних та профільних навчальних дисциплін і кількості годин, відсоток дисциплін з інтеркультурним змістом); міжнародне співробітництво (проведення спільних наукових досліджень у галузі хореографії, організація мистецьких заходів, участь у міжнародних освітніх програмах, сумісна видавнича діяльність, надання можливості навчання іноземним студентам, отримання грантів, обмін студентами і викладачами); євроінтеграція (формування цілісного ринку праці вищої кваліфікації, вільний доступ до європейської освіти, розширення мобільності вихованців та фахівців, прийняття додатків до дипломів в усіх країнах Європи).

Перспективами модернізації хореографічної освіти в європейському контексті є: інтернаціоналізація навчального процесу (залучення зарубіжних викладачів, збагачення навчальних програм); універсалізація змісту хореографічної освіти (відсоток загальних та профільних дисциплін); міжнародне співробітництво (отримання грантів, обмін студентами і викладачами); євроінтеграція (вільний доступ до європейської освіти).

Зазначимо, що у статті розглянуто окремі аспекти модернізації хореографічної освіти в Європі. Результати комплексного дослідження будуть висвітлені в наших наступних публікаціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Как стать хореографом в Германии [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.udance.com.ua/publ/kak_stat_khoreografom_v_germanii/3-1-0-673
2. Творческие ВУЗы Италии [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://shumska.wordpress.com/2011/06/17/tvorcheslie-vuzi-italii/>
3. Ткаченко І. О. Особливості розвитку системи вищої хореографічної освіти в Німеччині / І. О. Ткаченко // «Актуальні питання мистецької освіти та виховання» : збірник наукових праць. – Суми : Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 2014. – № 1–2 (3–4). – С. 88–95.
4. Учеба в Германии: информация для иностранцев об учебе в высших художественных, музыкальных школах и высших школах кинематографии [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.daad.ru/Publikationen/KFM_r.pdf
5. Centre de Crйation Chorйgraphique Luxembourgeois [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.danse.lu/>
6. Folkwang Universitdt des Kьnste [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.folkwang-uni.de/home>.
7. Hochschule fьr musik und tanz Кдln [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.hfmt-koeln.de/>.
8. Sier-Janik Barbara. Edukacja zawodowa w zakresie taца / Barbara Sier-Janik // I Kongres Таца. – Warszawa : Instytut Muzyki i Таца, 2011. – 24 s.